

Slutreplik: Zettergrens analys är undermålig

Dagens Nyheter den 26 april 2016

Arbetsmarknadsekonomiska rådet publicerade förra veckan en rapport om den tyska arbetsmarknadsutvecklingen av professor Michael Burda vid Humboldtuniversitetet i Berlin (The German Labor Market Miracle: An Assessment). Vi redogjorde för rapporten i en artikel på DN Debatt 21/4. Rapportens huvudslutsats är att generell återhållsamhet i lönebildningen och större lönespridning är viktiga förklaringar till det senaste decenniets goda sysselsättningsutveckling i Tyskland (det "tyska arbetsmarknadsundret"). Vi delar denna slutsats.

I en replik samma dag som vi publicerade vår artikel ifrågasatte TCO:s chefsekonom Göran Zettergren rapportens slutsatser. Enligt honom beror i stället den ökade sysselsättningen i Tyskland på att "medelarbetstiden minskade", så att "sysselsättningen ändå steg trots fallande arbetade timmar", det vill säga på att tyskarna "delade på jobben". Zettergrens argumentation bygger på en av honom tidigare författad TCO-rapport (Flawed Role Model? The Economic Performance of Germany and Sweden).

Det är emellertid uppenbart att analysen i Zettergrens rapport inte håller. Detta har påpekats tidigare, men Zettergren upprepar ändå sina slutsatser. De viktigaste invändningarna mot hans analys är följande.

- Den tyska sysselsättningsuppgången har skett sedan 2005 efter de så kallade Hartzreformerna (avreglering av bemanningsbranschen, vidgat utrymme för så kallade minijobb, mer effektiv arbetsförmedling och mindre generös arbetslöshetsförsäkring) som genomfördes 2003-2005. Det är också från och med då som reallönerna för de lägst utbildade fallit och lönespridningen mellan botten och mitten av lönefördelningen ökat kraftigt. Men Zettergren drar sina slutsatser utifrån en analys av utvecklingen 1995-2013, det vill säga inklusive den tidigare krisperioden då sysselsättningen föll. Det är omöjligt att förstå. Det förefaller som om Zettergren inte har en klar bild av det tyska skeendet. Så till exempel skriver han i sin replik att "Hartzreformerna genomfördes under 1990-talet", vilket är ett rent faktafel.
- Det är rätt att medelarbetstiden i Tyskland varit fallande sedan början av 1970-talet. Minskningen har fortsatt även det senaste decenniet men i betydligt långsammare takt än tidigare. Och det totala antalet arbetade timmar har (också enligt Zettergrens egna diagram i TCO-rapporten) ökat, och inte minskat, sedan 2005. Det har skett trots en minskande befolkning, vilket innebär att antalet arbetade timmar per person i arbetsför ålder stigit. Zettergrens påståenden på denna punkt är alltså fel. Det är däremot sant att knappt hälften av de jobb som skapats under det senaste decenniet är deltidsjobb.
- Zettergren förbigår med tystnad att sysselsättningen i Tyskland, sedan relativlönerna för lågkvalificerade började falla i samband med Hartzreformerna, ökat mycket mer för dessa än för mer kvalificerade. Han nämner inte heller att skillnaderna i sysselsättningsökning mellan lågkvalificerade och mer kvalificerade är störst för deltidsarbetande som är den grupp där

löneskillnaderna ökat allra mest. Dessa observationer ger starkt stöd för att den ökade lönespridningen verkligen varit av central betydelse för sysselsättningsutvecklingen.

Zettergren avslutar sin replik med konstaterandet att utbildning och vidareutbildning borde vara vårt fokus i stället för ”en modell som inte ens tyskarna själva vill behålla”. Men vi har aldrig hävdats att Sverige ska följa den tidigare tyska politiken. Tvärtom skrev vi tydligt i vår artikel att ”vi inte (vår kursivering här) förespråkar så stora ökning av lönespridningen som skett i Tyskland”. Däremot menade vi att ”den tyska utvecklingen ger stöd för att en viss (vår kursivering här) ökning av lönespridningen – genom lägre ingångslöner för nyinträdande på arbetsmarknaden – är önskvärd” om man vill bidra till högre och jämnare fördelad sysselsättning.

Vi har heller aldrig argumenterat för lönespridning som ett alternativ till utbildning. Tvärtom brukar vi alltid framhålla att utbildning och lönespridning bör ses som komplement till varandra i en situation då utmaningen att få till stånd hög sysselsättning blivit allt svårare. Det vore bra om Zettergren hade diskuterat det som vi föreslagit och inte något annat.

Samma kommentar gäller repliken på vår artikel av Linda Grape och Torbjörn Hållö från LO. Även de argumenterar som att det gäller att välja endera av två vägar: ökade löneskillnader eller utbildningssatsningar. Det är för oss en gåta varför man på den fackliga sidan tycks se dessa som varandra uteslutande metoder.

Vi vill dock betona att Grape och Hållö i den häromdagen publicerade LO-rapport som de hänvisar till (Kunskapsklyftor raserar svenska modellen) gör en liknande analys som Arbetsmarknadsekonomiska rådet av de utmaningar som växande kunskapsskillnader och den stora flyktinginvandringen innebär. Liksom rådet poängterar Grape och Hållö svårigheterna att skapa jobb där nedsatta löner kombineras med utbildning som administreras av arbetsgivaren (till exempel de så kallade yrkesintroduktionsanställningarna). Liksom vi efterlyser Grape och Hållö ”ökade möjligheter att kombinera arbete och egna studier”. Vår förhoppning är att idéer av detta slag kan representera ett nytänkande på den fackliga sidan så att lägre betalda ingångsjobb skulle kunna kombineras med sådana utbildningsmöjligheter.

Lars Calmfors

Ann-Sofie Kolm

Tuomas Pekkarinen

Per Skedinger

Petter Danielsson

Arbetsmarknadsekonomiska rådet